

თეა ზარეჭა, ირინე კეკელიძე, მაია ბერიძე
ფარმაცევტის როლი ჯანდაცვის სისტემაში

თსსუ სოციალური და კლინიკური ფარმაციის დეპარტამენტი

Doi: <https://doi.org/10.52340/jecm.2025.02.18>

TEA ZARKUA, IRINE KEKELIDZE, MAIA BERIDZE
THE ROLE OF THE PHARMACIST IN THE HEALTHCARE SYSTEM
TSMU, Department of Social and Clinical Pharmacy

SUMMARY

The pharmacist in modern healthcare is more than just a dispenser of medications. His role, which was previously primarily associated with the pharmacy, has now expanded to include active participation in the management of patients' health. The work they do has a fruitful impact not only on treatment outcomes, but also on overall public health and systemic effectiveness. Clinical consultations, medication therapy management, preventive measures, and public education are all part of the functions performed by pharmacists.

Keywords: pharmacist, healthcare system, role

ფარმაცევტები ჯანდაცვის სისტემის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენენ. მათი პროფესიული მოვალეობები ცდება მხოლოდ მედიკამენტების გაცემასა და რეცეპტების დამუშავებას. თანამედროვე ჯანდაცვაში ფარმაცევტი აქტიურად მონაწილეობს პაციენტის სამკურნალო პროცესში, რაც მოიცავს კლინიკური კონსულტაციების განწევას, მედიკამენტური თერაპიის, ქრონიკული დაავადებების მართვას, პრევენციული პროგრამების განხორციელებას, რეცეპტების გადამოწმებას და პრობლემების გამოვლენას და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დონის გაძლიერებას.

გლობალური ჯანდაცვის სისტემების ტრანსფორმაციის ფონზე ფარმაცევტების როლი სულ უფრო ფართოვდება და საკმაოდ მრავალფეროვანია, რომელიც შეიძლება განვიხილოთ შემდეგ ჭრილში:

- **კლინიკური ფარმაცია** - მედიკამენტების მართვა და მონიტორინგი.
- **პაციენტისთვის კონსულტაციის განწევა** - მედიკამენტებზე სწორი და ზუსტი ინფორმაციის მიწოდება.
- **ჯანმრთელობის განათლება** - ჯანმრთელობის ცხოვრების წესის გაუმჯობესება.

ნამდვიისადმი მდგრადობის ზრდა, ქრონიკული დაავადებების პრევენცია და მოსახლეობის ხანდაზმულობა ზრდის იმ მოთხოვნებს, რასაც ჯანდაცვის სისტემები აწყდებიან. ამ კონტექსტში, ფარმაცევტს ეკისრება მნიშვნელოვანი პასუხისმგებლობა როგორც სამედიცინო რესურსების ოპტიმიზატორს, ისე ჯანმრთელობის განათლების გამავრცელებელს [1].

თანამედროვე ფარმაცევტი აღარ განიხილება მხოლოდ როგორც მედიკამენტების გამცემი, არამედ როგორც სრულფასოვანი ჯანდაცვის პროფესიონალი, რომელიც აქტიურად უწყობს ხელს პაციენტის ჯანმრთელობის გაუმჯობესებას. მათი ჩართულობა მოიცავს როგორც კლინიკურ კონსულტაციებს, ისე ფართო სპექტრის საზოგადოებრივ ინტერვენციებს. ძირითადი ფუნქციები, რომლებიც ფარმაცევტს ენიჭება თანამედროვე ჯანდაცვაში, მოიცავს შემდეგს:

1. **მედიკამენტური თერაპიის მართვა** - ფარმაცევტები ახორციელებენ პაციენტისთვის დანიშნული მედიკამენტების შეფასებას თერაპიული ეფექტურობის, უსაფრთხოების და პოტენციური ურთიერთქმედებების კუთხით. მათ მიერ ჩატარებული მედიკამენტური მიმოხილვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლიფარმაციის შემთხვევებში, რაც ხშირია ხანდაზმულ და ქრონიკულად დაავადებულ პაციენტებში. ფარმაცევტები ხშირად სთავაზობენ ექიმებს მკურნალობის ოპტიმიზაციის გზებს, რითაც იზრდება თერაპიის ეფექტურობა [3].

2. **პაციენტისთვის კონსულტაციის გაწევა** - ფარმაცევტები ასრულებენ მნიშვნელოვან როლს პაციენტის ინფორმირებაში მედიკამენტის სწორად მიღების შესახებ. მათ ევალებათ განუმარტონ პაციენტებს დოზირების რეჟიმი, გვერდითი ეფექტები, უკუჩვენებები და შესაბამისი ცხოვრების წესის რეკომენდაციები. შესაბამისი განათლების გარეშე, მედიკამენტური თერაპიის შედეგები შესაძლოა მნიშვნელოვნად შემცირდეს, განსაკუთრებით ქრონიკული დაავადებების მკურნალობისას.

3. **პრევენციული ჯანდაცვა და ვაქცინაცია** - ბოლო წლების განმავლობაში ფარმაცევტები სულ უფრო მეტად ერთვებიან პრევენციულ პროგრამებში, რაც მოიცავს ვაქცინაციის ჩატარებას, კერძოდ ფარმაცევტებს უკვე აქვთ უფლება გააკეთონ ვაქცინა, მაგ. გრიპის, COVID-19-ის, პაპილომავირუსის ვაქცინები, რაც ზრდის ვაქცინებზე ხელმისაწვდომობას, განსაკუთრებით მცირე დასახლებებში. ასევე მოსახლეობას აწვდიან სრულ ინფორმაციას ვაქცინების მნიშვნელობასა და უსაფრთხოებაზე, თუ როდის და რომელი ვაქცინაა რეკომენდებული კონკრეტული ასაკისა თუ რისკ-ფაქტორების მიხედვით. მრავალ ქვეყანაში აფთიაქები მოიაზრებიან „ჯანდაცვის წინა ხაზად“, სადაც პაციენტებს მარტივად შეუძლიათ მიიღონ პირველი რჩევა და მხარდაჭერა ჯანმრთელობის საკითხებთან დაკავშირებით [4].

ფარმაცევტების როლი პრევენციულ ჯანდაცვასა და ვაქცინაციაში იზრდება, რადგან ისინი ჯანდაცვის სისტემაში უფრო აქტიურ და ხელმისაწვდომ ფიგურებად განიხილებიან. მათი ჩართულობა მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს მოსახლეობის ჯანმრთელობის გაუმჯობესებას.

ფარმაცევტები აქტიურად მონაწილეობენ პრევენციულ ჯანდაცვაში, მათ შორის: პაციენტებს ეხმარებიან ცხოვრების ჯანსაღი წესის, კვების, ფიზიკური აქტივობისა და დაავადებების პრევენციის შესახებ, აფასებენ არტერიული წნევის, გლუკოზის დონეს, ქოლესტერინს და სხვა მაჩვენებლებს, ზედამხედველობენ მედიკამენტების სწორად გამოყენებას და ეხმარებიან ქრონიკული დაავადებების მართვაში [5].

4. **სოციალურ ჯანდაცვაში ჩართულობა** - ფარმაცევტები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის გაუმჯობესებაში — მათ მიერ მიწოდებული სერვისები შეამცირებს პოსპიტალიზაციას, ხელს უწყობს წამლების რაციონალურ გამოყენებას და ამცირებს ჯანდაცვის სისტემის ფინანსურ დატვირთვას. განსაკუთრებით პანდემიისა და ჯანდაცვის კრიზისების დროს, ფარმაცევტებმა დაამტკიცეს, რომ ისინი სანდო და ხელმისაწვდომი პროფესიონალები არიან.

5. **ქრონიკული დაავადებების მართვა** - ფარმაცევტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქციაა, რომელიც გამოიხატება დოზირების კორექციასა და მონიტორინგში, წამლების ეფექტურობისა და უსაფრთხოების შემოწმებაში, კლინიკური პროტოკოლების დაცვაში, პოლიფარმაციის რისკების შემცირებაში, ჯანმრთელი ცხოვრების წესის მხარდაჭერაში, განსაკუთრებით კლინიკური და პირველადი ჯანდაცვის დონეზე [1,3].

ფარმაცევტი განიხილება როგორც ჯანდაცვის გუნდის ინტეგრირებული წევრი. დაავადებათა მართვის ინტეგრირებულ სისტემაში ფარმაცევტის ოფიციალური ჩართვა მეტად მნიშვნელოვანია. ჯანდაცვის სისტემის ეფექტურობა მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია პროფესიონალთა მულტიდისციპლინური თანამშრომლობის ხარისხზე. ამ კონტექსტში ფარმაცევტი აღარ არის იზოლირებული სპეციალისტი აფთიაქის სივრცეში, არამედ იგი აქტიურად მონაწილეობს სამედიცინო გუნდთან კოორდინირებულ საქმიანობაში, რაც მიზნად ისახავს პაციენტის ჯანმრთელობის შედეგების გაუმჯობესებას.

ფარმაცევტების ინტეგრაცია კლინიკურ გარემოში მნიშვნელოვნად ზრდის მკურნალობის ხარისხს. ფარმაცევტის ჩართულობა კლინიკურ პროცესში შეიძლება შემდეგნაირად გამოვსახოთ:

ექიმის დიაგნოზი

რეცეპტის გამოწერა

ფარმაცევტი:

- ამონშებს დოზას და ინტერაქციებს
- აძლევს პაციენტს რეკომენდაციებს
- ატყობინებს ექიმს საჭიროების შემთხვევაში

პაციენტის მონიტორინგი და მხარდაჭერა

ამ სქემიდან ჩანს, რომ ფარმაცევტი არის აქტიური კლინიკური რგოლი, რომლებიც მონაწილეობენ და აფასებენ მკურნალობის სქემას და წარმოადგენენ რეკომენდაციებს ექიმებისა და ექთნებისთვის. კვლევები მიუთითებს, რომ კლინიკურ გუნდში ფარმაცევტის ჩართულობა ამცირებს მედიკამენტურ შეცდომებს, აჩქარებს რეაბილიტაციის პროცესს და ამცირებს ხარჯებს. ფარმაცევტები უზრუნველყოფენ სპეციალიზირებულ ინფორმაციას მედიკამენტების შესახებ - დოზირება, ფარმაკოკინეტიკა, ურთიერთქმედებები და უსაფრთხოების პროფილი. ეს ინფორმაცია ექიმებისთვის წარმოადგენს მნიშვნელოვან საფუძველს სწორ და მტკიცებულებაზე დაფუძნებულ გადაწყვეტილებათა მისაღებად, რაც განსაკუთრებით კრიტიკულია რთულ და მრავალსისტემურ პათოლოგიებთან მუშაობისას [1,5].

თანამედროვე ჯანდაცვაში პაციენტზე ორიენტაცია ცენტრალიზებულია. ამ მოდელში ფარმაცევტი ასრულებს როლს არა მხოლოდ როგორც ტექნიკური ცოდნის მატარებელი პროფესიონალი, არამედ როგორც კომუნიკაციის ხიდი პაციენტსა და სამედიცინო გუნდს შორის. ფარმაცევტები ხშირად უწევენ პაციენტებს კონსულტაციას მედიკამენტის გაცემამდე, აგროვებენ უკუკავშირს და ეხმარებიან მკურნალობის პროცესის გაუმჯობესებაში [2].

მიუხედავად იმისა, რომ ფარმაცევტების პროფესიული ჩართულობა თანამედროვე ჯანდაცვაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რეალურ პრაქტიკაში ჯერ კიდევ მრავალი ბარიერია. ეს გამოწვევები სისტემური, იურიდიული და სოციალური ფაქტორებითაა განპირობებული, რაც აფერხებს პროფესიის სრულ პოტენციალს. მიუხედავად ამისა, ფარმაცევტები პროფესიული თვალსაზრისით მუდმივად ვითარდებიან ისეთი მიმართულებებით, როგორიცაა კლინიკური ფარმაცია, ფარმაკოეკონომიკა და საზოგადოებრივი ჯანდაცვა.

ჯანდაცვის სისტემის სტრუქტურულ დონეზე ფარმაცევტების ინტეგრაცია ჯერ კიდევ არასაკმარისია. ისინი ხშირად ვერ მონაწილეობენ კლინიკურ კონფერენციებში, არ აქვთ წვდომა პაციენტის სრულ სამედიცინო ჩანაწერებზე და ამით იზღუდება მათი ეფექტიანობა.

ფარმაცევტების უფრო ინტეგრირებული ჩართულობა ჯანდაცვის სისტემაში და მათი უკეთესი კომუნიკაცია ექიმებთან და ექთნებთან მნიშვნელოვნად გაზრდის მკურნალობის შედეგებს, შეამცირებს ჰოსპიტალიზაციას და ჯანდაცვის სისტემის ხარჯებს. ფარმაცევტი, როგორც ჯანდაცვის სისტემის მნიშვნელოვანი წევრი, უნდა იყოს ადეკვატურად აღიარებული, რათა გააუმჯობესოს პაციენტთა ჯანმრთელობა და ხელი შეუწყოს ჯანდაცვის სისტემის მდგრადობას [1,2].

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. World Health Organization (WHO). "The role of the pharmacist in the healthcare system", WHO, 2006. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/69399>
2. International Pharmaceutical Federation (FIP). "Pharmacy workforce intelligence: global trends report", 2020. <https://www.fip.org/files/content/publications/2020/FIP-Pharmacy-Workforce-Intelligence-Report.pdf>

3. ვერიშვილი „სოციალური ფარმაცია“. 20016.
4. Willis M. Richardson, Albert I Wertheimer / "Pharmacists as Immunizers: The Role of Pharmacies in Promoting Immunization Campaigns and Counteracting Vaccine Hesitancy".
5. Rhodes, L.A., Williams, D.M., Marciniak, M.W., Weber, D.J. / "Community pharmacists as vaccine providers".

თეა ზარქუა, ირინე კეკელიძე, მაია ბერიძე
ფარმაცევტის როლი ჯანდაცვის სისტემაში
 თსსუ სოციალური და კლინიკური ფარმაციის დეპარტამენტი

რეზიუმე

ფარმაცევტი თანამედროვე ჯანდაცვაში უფრო მეტია, ვიდრე უბრალოდ მედიკამენტების გამცემი. მისი როლი, რომელიც ადრე ძირითადად აფთიაქთან იყო დაკავშირებული, ახლა სულ უფრო გაფართოვდა და აქტიურად მონაწილეობს პაციენტების ჯანმრთელობის მართვაში. მათ მიერ განეული სამუშაო ნაყოფიერ გავლენას ახდენს არა მხოლოდ მკურნალობის შედეგებზე, არამედ საერთო საზოგადოებრივ ჯანმრთელობასა და სისტემურ ეფექტიანობაზე. კლინიკური კონსულტაციები, მედიკამენტური თერაპიის მართვა, პრევენციული ღონისძიებების განხორციელება და საზოგადოების ინფორმირებულობა - ეს ყველაფერი იმ ფუნქციების ნაწილია, რომელსაც ფარმაცევტები ახორციელებენ.

✍